

DOĞADAKİ FİZİKSEL BOŞLUKLARIN SERAMİK SANATINDA BİÇİMLENİŞİ THE FORMATION OF PHYSICAL VOIDS IN NATURE IN CERAMIC ART

Vildan YENTÜRK¹

ÖZET

İnsanlık tarihi boyunca doğadan esinlenme var olan bir olgudur. Doğa aracılığıyla sanatı şekillendiren sanatçılar kimi zaman doğayı taklit etmiş, kimi zaman da sanat nesnesinde kendi doğasını yaratmışlardır. Doğadaki yaşam döngüsüyle var olan fiziksel boşluklar, formunun eşsizliği ve anlam derinliğiyle sık sık sanatın konusu olmuştur. Boşluğu biçim veya kavram olarak eserlerine taşıyan sanatçılar, kendi anlatılarında doğanın gücünü vurgulamışlardır. Boşluk, bazen biçimin etrafını saran uzam, bazen de biçime nefes aldırın yüzey alanı olarak eserin bir ögesine dönüşmüştür. Bu çalışmada boşluk seramik sanatına yansıyan ve sanatsal anlatıya dönüştürülen kısmıyla ele alınmıştır. Bu kapsamda kaynak tarama ve veri toplama ışığında, literatür dikkate alınarak yazılı ve görsel kaynaklardan faydalanılmıştır. Elde edilen kaynaklar doğrultusunda estetik bir bakış açısı göz önünde bulundurarak, sanat ve doğa ilişkisi üzerinden izleyiciye yeni deneyimler sunulması amaçlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Doğa, Boşluk, Form, Biçim, Seramik

Jel Kodları: Z11

ABSTRACT

Inspiration from nature is a phenomenon that has existed throughout human history. Artists who shape art through nature sometimes imitated nature and sometimes created their own nature in the art object. The physical voids that exist with the life cycle in nature have often been the subject of art with their uniqueness of form and depth of meaning. Artists who carry the void as a form or concept to their works have emphasized the power of nature in their own narratives. The void has turned into an element of the work, sometimes as the space that surrounds the form, and sometimes as the surface area that breathes into the form. In this study, the void is discussed with the part that is reflected in the art of ceramics and transformed into an artistic narrative. In this context, written and visual sources were used by taking the literature into consideration, in the light of resource scanning and data collection. It is aimed to present new experiences to the audience through the relationship between art and nature, considering an aesthetic point of view in the direction of the obtained resources.

Keywords: Nature, Void, Space, Form, Ceramic.

Jel Codes: Z11

¹ Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seramik ve Cam Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, ORCID No: 0000-0002-4061-6649, vildan.yenturk@ogr.sakarya.edu.tr

GİRİŞ

Doğa, insanoğlunun var olduğu günden bugüne sosyo-kültürel öğreticiliğinin yanı sıra sanatsal öğreticiliğini de sürdürmektedir. Mağara duvarındaki ilk tasvirlerle başlayan doğaya öykünme yüzyıllar boyunca farklı toplum ve kültürlerde devam etmiştir. İnsan, doğaya hem hayranlık beslemekte hem de doğayla bir yarış içine girmektedir. Bunu da sanat aracılığıyla kendi bireyselliğini kanıtlamaya çalışarak yapmaktadır.

Sanatsal üretim sürecinde esin kaynağı olan doğa, estetik algılarını besleyen, kusursuz işleyişiyle çözümlenmesi gereken büyük bir gizemdir. Sanatçı doğadaki canlı cansız tüm varlıkları renk, desen, doku, form ve strüktür gibi birçok yapıyı çözümlyerek, farklı biçim ve kompozisyon ile eserine yansıtmaktadır. Organik olanın estetiğini yakalamaya çalışırken aynı zamanda sanatın yasalarına uygun, kendi estetik anlayışı doğrultusunda, yeni biçimler yaratmaktadır.

Doğanın bir elemanı olan boşluk ise görselliği ve anlamı bakımından derinliğiyle sanatçının vazgeçemediği konulardan biri olmuştur. Sanatçılar sınırsız yaşam formu barındıran doğada organik varlıkların ve rastlantısal oluşumların, yarattığı iç ve dış boşluklardan etkilenmiştir. Boşluğun hem biçimsel hem de kavramsal olan etkisini eserlerinde kullanarak doğa ile sanat arasındaki ilişkinin en güzel örneklerini vermişlerdir.

Boşluk algısı her dönemin kendine özgü sanatsal yaklaşımlarına yansyarak sanatın tüm alanlarında etkisini göstermiştir. Sanatçıların gözlem ve tecrübelerine dayanarak vurgulanan boşluk, iki boyutlu sanatlarda, yüzeydeki rengin ve çizginin varlığı veya yokluğuyla kurulan kompozisyonla ortaya çıkarken, üç boyutlu sanatlarda boşluk kütlelerin ya da mekanın içini ve dışını çevreleyen alanda biçimsel olarak varlık kazanmasıyla oluşmaktadır. Yine mimari sanatlarda boşluk özellikle yapının planlanmasında vazgeçilmez bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Plastik sanatlarının bir alanı olan seramikte de boşluk algısı ele alınan konulardan biri olmuştur. Boşluk aynı zamanda seramik şekillendirme yönteminin en temel niteliğinden biridir. Bir boşluğa, eserin iç ve dış boşlukları yaratılarak form verilmektedir. Bu bağlamda doğadaki fiziksel boşlukların biçimlenmesinde, seramik malzeme ile ortak bir dil sağlanmaktadır.

Doğanın organik ve inorganik formlarını inceleyen ve fiziksel boşlukları eserlerinde biçimlendiren seramik sanatçıların yaratım süreçleri bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Boşluk kavramının sanatçılar tarafından felsefi anlamının yanında çoğunlukla plastik bir öge olarak biçime dönüşmesi incelenmektedir. Araştırma süresince nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yapıp, kitaplar, sergi katalogları, tez ve makale arşivleri incelenmiş, gerek yerli gerekse yabancı internet ve yazılı-basılı yayınlarından faydalanılmıştır. Bu kapsamda doğadaki boşluğun yorumlanmasında, seramik malzemenin farklı teknik ve biçimlerle ifade yöntemlerinin aktarılması ile doğanın temsil edilmesine sanatçıların gözünden bakıp, insan-doğa ilişkisinin canlandırılmak istenmesi bu çalışmayı önemli kılmaktadır.

1. DOĞA VE BOŞLUĞUN SANATLA İLİŞKİSİ

Antik Yunan felsefesinde doğa *physis* deyimiyile dile getirilmekteydi. Doğa genel olarak bilincin dışında kendiliğinden var olanların tümü olarak algılanır ve başıyla sonu belli olmayan bir bütünlüğü dile getirir. Bilim ve felsefenin gelişmesi de doğayı gözlemlemek ve doğayı düşünmekle başlamıştır. Evrendeki her şey insan başta olmak üzere doğanın ürünüdür ve ondan oluşmuştur. Sürekli devinim ve değişim içinde olan doğa sonsuz biçimlerde var olmaktadır (Hançerlioğlu, 1989:329). Yaygın olarak bilinen sözlükteki anlamı ise kendi kuralları çerçevesinde doğal yapısını koruyarak gelişen, insan eliyle büyük değişikliğe uğramamış, canlı ve cansız varlıkların hepsi olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2022). Aritoteles, kendinde devinim ve değişim ilkesini bulunduran her şeyi doğa olarak adlandırır. Doğanın

bir yüzü madde diğer yüzü de tanımlanabilir biçimdir der ama madde ve biçimden oluşan şeyin doğa değil doğal bir varlık olduğu ifade eder (Timuçin, 2010:282).

Doğadaki olayların birbirine bağlı, değişme ve gelişme göstererek ilerleyiş içinde olduğu gözlemlenmektedir. İnsanda doğa ile ilgili her şeyi bilme ve öğrenme isteği vardır. Dolayısıyla insanın doğayla arasındaki etkileşim diyalektiği kaçınılmazdır. Doğa yasalarını öğrenmeye çalışan insan doğayla daha derin ilişkiye girer (Doyran, 2002:64). Doğadaki her yeni keşfin, insanoğlunu doğayı anlamaya ve çözmeye daha çok yaklaştırdığı düşünülürken aslında yeni bir bilinmezlikle karşılaşmaktadır. Bu da doğanın sürekli yenilendiğini gösterir. Afşar Timuçin'e (2010:19) göre; dünya insanla doğanın birbirine kavuştuğu yerdir ve dünya olmuş bitmiş bir yapı değildir, oluşmakta olan bir bütündür. Böylece doğa insanın dünyayı keşfetmesinde sınırsız, aşkın bir yapı ortaya koyar.

Doğa, hem işleyişi bakımından hem de doğal biçimiyle sanat alanında incelenmesi ve izlenmesi gereken eşsiz bir duruş sergiler. Wilhelm Worringer'e (1995:11) göre doğa sanat için değerli bir etkidir ama sanat eseri de doğadan bağımsız, kendi derinliği ve iç-özü bakımından doğayla eşdeğer olarak yanında bulunduğunu ifade eder. Sanatla doğa karşılıklı bir etkileşim içindedir. Doğa aracılığıyla sanat şekillenirken diğer bir açıdan da doğadaki güzelliklerin fark edilmesinde sanat aracı olur. Sanat kendi ifadesini yaratarak doğayı destekler ve onu yücelterek hayata katar. Sanat aracılığıyla doğa estetiğinin fark edilir olduğunu ve sanatın, doğa güzelliklerini kavramada bizlere kılavuzluk ettiğini İsmail Tunalı (1998:201) şöyle açıklar: *“Dağlar elbette romantikler dağları resmetmeden önce de güzeldi, İngiliz ressamları Thames'i sisli resmetmeden önce de Thames üzerinde sis vardı. Ama, insanlar, romantiklerin yapıtlarında dağların güzelliğini ve İngiliz ressamlarının resimlerinde Thames'i sisli gördükten sonra doğada bu güzellikleri fark etmişlerdir. Buna göre, doğa güzelliği sanat güzelliğine götüren kılavuz olmuyor, tersine sanat güzelliği doğa güzelliklerini kavramada kılavuzluk ediyor. Çünkü, doğada güzelliği fark edebilmek için, belli bir estetik tavra ulaşmak gerekir; bu tavrı ise, insan ancak sanat yoluyla, sanat eğitimiyle elde edebilir. İşte, Kant'ın 'doğa, bir sanat yapıtı olarak görüldüğü zaman güzeldir' sözü bu anlamda anlaşılmalıdır”*.

Doğa ve sanat ilişkisinde sanatçı, doğa varlığında, insan, hayvan, bitki veya manzarada arka yapının, irreal-ruhsal-tinsel yapının real duyuşsal varlığa ulaşmasını sağlamaktadır. Kısaca doğanın varlığını görünüşe ulaştırmaktadır (Tunalı, 1998:197). Sanatçı doğadan duygusal olarak etkilenir, doğayı çözümler, yeni biçim ve anlam oluşturarak kendi doğasını yaratır. Albert Dürer'in dediği gibi, *“Sanat tabiatın içindedir. Onu oradan çıkarabilen sanatçıdır”* (Atan, 2010).

Rastlantısallık ve beklenmedik uyum, doğanın akışıyla oluşan yapılarda doğal güzellikleri ortaya çıkarmaktadır (Lenoir, 2002:63). Oluşumlarıyla görsel bir etki bırakan boşluk da bazen rastlantısallığın bazen de maddenin bir özelliği olarak doğada yerini alır. Doğada canlı cansız tüm yaşam formlarında boşluğun sayısız örneklerine rastlamak mümkündür. Aşınma sonucu oluşan kanyon ve tafoni gibi oluşumlarda, karınca yuvasında, bir ağaç kavuğunda ya da bir organığın gözenekli yapısında boşluk karşımıza çıkmaktadır. Doğayı referans alan sanatçılar tarafından da bu boşluklar gözlenmekte ve anlamlar yüklenmektedir.

Boşluk kelime anlamı olarak sözlükte *“oyuk, çukur, kapanmamış yer, boş olan yer”* olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2022). En basit anlamıyla içinde hiçbir şeyin olmadığı yer olarak ifade edilebilir. Boşluk aynı zamanda, farklı alanlarda farklı tanımlar içermekte ve içerdiği anlamlarla birlikte tartışma konusu olmaktadır. *“Fizik ve felsefe bilimleri 'boşluk' kavramı üzerine bin yıllarca farklı kuramlar üretmiştir ve halen tartışmalar devam etmektedir... Bunlardan biri boşluk ve mekan ilişkisidir. Bu bağlamda, 'boşluk' kavramı üç farklı niteliktedir. Biri mekanda algılanan 'boşluk' (emptiness) kavramıdır. Diğer 'boşluk' (space) kavramı mekanı oluşturur. Üçüncü boşluk kavramı ise bir 'öge' gibi kullanılan 'boşluk' tur (void) ve 'sınırsızlık' niteliği öne çıkar”* (Erol, 2011:27).

Boşluk hem tarihsel süreçte hem de toplumlara göre değişik kavramlarla tanımlanmaktadır. Batı uygarlıklarında zaman, mekan ve hareket ile ilişkilendirilirken, doğu uygarlıklarında ise hiçlik gibi varlık biliminin temeli olarak ele alınmaktadır (Kara, 2018:141).

Antik Çin Filozofu Lao Tse’de nesnelere içindeki boşlukla işlevsellik kazandığından bahseder. Nasıl ki odayı faydalı kılan duvardaki pencereyse, bir çanağı ortaya çıkaran şey de içindeki boşluktur der (Kuban, 2013:80). Bir nesneyi görünür kılan boşluk, mikro boyuttan makro boyutlara kadar incelendiğinde doğanın en temel ilkesi olduğu gözlenmektedir. Romalı şair ve filozof Titus Lucretius Carus (2001), doğadaki tüm nesnelere ilk kurucu ilkesinin öğeler, ikinci kurucu ilkesinin de boşluk olduğundan bahseder ve boşluğu nesnenin hem içinde hem dışında olmak üzere iki çeşit betimlemektedir.

Organik ve inorganik tüm varlıklar zamana bağlı dış kuvvetlerin etkisiyle değişim geçirir. Doğada sürekliliği ve değişimi sağlayan hareket de, nesnelere iç ve dış yapısını oluşturan boşluklara dayandırılmaktadır. Boşluklar nesneye hareket kazandırırken aynı zamanda nesnenin yeni biçimini oluşturmaktadır. “*Yeryüzünde her şey bir biçim ve madde bileşimidir; biçim ne denli ağır basarsa maddenin pürüzlerinden o ölçüde kurtulur, eriştiği yetkinlik o ölçüde büyük olur*” (Fischer, 1990:105). Madde biçim ile güzelleşir, biçimden yoksun madde anlam içermez. Örneğin mermerden işlenen heykelin, taş olan mermerden farkı sanatçının bir düşüncesinin ürünü olmasıdır (Mülayim, 1994:29). Madde, sanatçının gözlem ve yeteneği sonucu bir biçime dönüşerek yetkinlik kazanmaktadır. Doğada maddi bir biçime sahip olmayan boşluk da sanatsal üretimde sanatçının elinde plastik bir maddeye dönüşerek somutlaşmaktadır. Sanatsal bir form kazanan boşluk, büründüğü malzemeyle ve bulunduğu mekanla farklı bakış açısı sunmaktadır.

2. SERAMİK SANATINDA BOŞLUK

Boşluk hem kavram olarak hem de biçimsel olarak plastik sanatlarda yaratım sürecini etkileyen en temel unsurlardan biridir. Selçuk Mülayim’e (1994:56) göre plastik sanatlar, doğadan alınan malzemeyi keserek, bükerek, oyarak, dokusunu ve rengini değiştirerek bir biçim-form-şekil verme sanatıdır. Birçok sanat disiplini olduğu gibi eser yaratım aşamasında temel tasarımın ilke ve öğelerinden yararlanılmaktadır. Bu prensipler doğrultusunda sanatçı boşluk öğesini eserinde doluluk-boşluk dengesi gözeterek oluşturmaktadır. Aynı zamanda boşluk konusunu da ele alan sanatçı, eserini kurgularken boşluk öğesi ile boşluk kavramını ilişkilendirip bütünlük sağlamaya çalışmaktadır. Kurulan bu ilişki sanatçıların yaratım gücünü göstermektedir.

Plastik sanatlarda eser üretirken çok çeşitli malzemeler kullanılmaktadır. Seramik de kolay şekil alma özelliğiyle ve pişirim sonrası dayanıklılık kazanmasıyla plastik sanatlarda tercih edilen bir malzemedir. Biçimsel olarak doğadaki boşluklardan etkilenen sanatçılar da bu boşlukların ifadesinde seramiğin birçok yöntem ve olanaklarından faydalanarak boşluğu, iç ve dış boşlukla şekillenen seramik eserlere dönüştürmektedirler. Atilla Galatalı, Eleştirim adlı bildirisinde seramik sanatının başlangıcından sonraki aşamalarına kadar gelişen süreçte temel yapısını; kapsadığı iç boşluğu ile işgal ettiği dış boşluğu arasında kalan kilin sanatkârane şekillendirilip vücut bulması olarak tanımlamaktadır (Galatalı'dan akt. Savaş, 2009:106). Bu bağlamda seramik sanatının boşluk ile kazandığı anlamın en güzel ifadesini Alev Ebuzziya Siesbye’nin çanaklarında görmek mümkündür (Şekil 1). Form ve içerik bakımından sanatsal temellere dayandırarak nitelik kazandırdığı çanaklar, boşluk ile vücut bulurken, boşluk da biçimle bütünleşerek derin anlamlar kazanmaktadır.

Şekil 1. Alev Ebuzziya Siesbye, İsimli, 1984, 17.8x27.9cm

Boşluk, doğadaki varlığıyla seramik sanatında gerek formun iç ve dış boşluğu olarak gerekse yüzeyindeki gözenekli yapısıyla değerlendirilmektedir. Sanatçılar seramik formun iç boşluğunu varlık ve yokluk kavramıyla felsefi bir bakış açısıyla ele alırken, seramik malzemeye de hem fiziksel özelliği hem de tinsel anlamı üzerinden yaklaşmaktadırlar. Seramik, özünü ve yaratım sürecini doğa ile evreni oluşturan dört temel elementten; ateş, su, hava ve topraktan almaktadır. Bu da seramiğe tinsel bir anlam katmaktadır. Toprak, seramiği oluşturan esas maddelerden ilkidir. Yoğrulma, şekillendirme, pişirilme aşamasında da diğer elementlerin sürece dâhil olmasıyla seramik oluşmaktadır.

Şekil 2. Shinya Tanoue, Shell'17, 2017, 28x36x33 cm

Doğayı sembolik anlamlarla anlatan Japon sanatçı Shinya Tanoue'nın da çalışmalarında yaşamın ana elementlerini yansıttığı gözlenmektedir (Şekil 2). Mavi renk ile yaşam kaynağı olan suyu, diğer yüzeylerle toprağı, fırınlanmış olmasıyla ateşi ve iç boşluklar ile havayı yorumlamaktadır. Yaşamı ise koruyan, koruyucu bir koza olarak nitelendirdiği kabuklar ile ilişkilendirmektedir. Yumurta kabuğu veya deniz kabuğu gibi içlerinde bir yaşam barındıran nesnelere soyutladığı ve anneden ayrılma anı olan doğumla bağlantı kurduğu formlarıyla bir yaşamın varlığından, bir yandan da insanın kabuğu olan yeryüzünün ruhundan bahsetmektedir. Bu ruh da formlarındaki iç boşluklarla hissedilmektedir. Sanatçı teknik açıdan ince cidarlı kabuk şeklindeki formlarını, üç çeşit kil kullanarak sucuk tekniğiyle şekillendirmektedir. Astar uygulanan yüzeye çizgiler ekleyerek eserin ritmini ve dokusunu oluşturmaktadır (Esh Gallery, 2022).

Şekil 3. Eva Hild, İsimli, 2003, 69x82x70 cm

Seramik sanatında doğadaki boşlukları varlık ve yokluk kavramı üzerinden anlatan İsveçli seramik sanatçısı Eva Hild, çalışmalarında genellikle iç-dış, ışık-gölge, kırılma-sağlamlık gibi kavramlarla ikilik yaratmaktadır (Şekil 3). İnce kıvrımlı ve bir mobius şeridi² gibi duran biyomorfik biçimlerinde³ boşluk hem kavram hem de form olarak var olmaktadır. Sanatçı, çalışmalarının ardındaki ilham kaynağının, doğada gözlemediği değişen yapılarla birlikte kendi duyguları ve deneyimleri olduğunu dile getirmektedir. İçsel manzarasının bir yansıması olan çalışmalarını varlık ve yokluğun bulunduğu

² Mobius Şeridi: Geometrik olarak uzunca bir şeridin bir ucunu 180 derece bükerek diğer ucu ile birleştirilmesiyle elde edilen yüzeydir (Vikipedi, 2021).

³ Biyomorfik Biçim: Soyut sanatta geometrik biçimlerden çok bitki ya da hayvan biçimlerini anımsatan eğrisel dış çizgilerle oluşturulmuş biçimler (Eczacıbaşı, 1997: 251).

bedenler olarak ifade etmektedir (Hild, 2022). Yüksek ısıya dayanıklı çamur kullanan sanatçı büyük çalışmalarının deforme olmasını önlemek için çok yavaş kurutma yapmaktadır. Pürüzsüz bir yüzey elde etmek için zımparalama işlemi uyguladığı çalışmalarını, püskürtme yöntemiyle astarladıktan sonra yaklaşık 1250 °C derecede pişirimini gerçekleştirmektedir (Yılmaz, 2008: 89).

Şekil 4. Barbro Aberg, More Secrets, 2018, 59x47x13 cm

Doğadaki yapılardan ilham alan İsveçli başka bir seramik sanatçısı Barbro Aberg, jeolojik oluşumların, fosillerin ve mercanların mikroskobik görüntülerini inceleyerek gözenekli yapılarını, doluluk-boşluk etkisini kurarak çalışmalarına yansıtılmaktadır (Şekil 4). Doğal bir yapının enine kesit görüntüsünü gözleme deneyimi veren çalışmalarının her bir parçası, izleyiciyle diyaloga girerek, kökenleri ve varlık nedenine ilişkin kendi anlatısını açmaktadır. Seramik çamurunun fikirlerini ifade etmek istediği her forma uyumlu malzeme olduğunu dile getiren Aberg, malzemeyi daha da güçlendirmek için yaptığı deneyler sonucu kağıt katkılı bünyeye perlit ekleyerek kendine özgü bir kil geliştirmiştir. Bu kil ile birlikte formlarındaki boşluklu alanların dayanıklılığını sağlamaktadır. Çalışmaları çoğunlukla sırsız bünyedir ve elektrikli fırında 1140°C dereceye kadar iki defadan fazla doğru yüzey elde edene kadar pişirim yapmaktadır (The Free Library, 2010; Standen, 2013).

Şekil 5. Kurokawa Toru, Savage Math, 2016, 16x15x4cm

Japon sanatçı Kurokawa Toru da eserlerine konu olan biyolojik şekiller, sicim teorisi⁴ ve mobius şeridi gibi doğal hareketlerin dinamizmini boşluklarla yakalamaya çalışmaktadır (Şekil 5). Boşlukların ileri geri hareket ettirdiği yüzeyleri gözlemleyip fiziksel bir şekille buluşturmaktadır. Formlarında siyah sır kullanmak yerine, daha belirgin bir görüntü kazandırmak için, fırınlama aşamasında indirgen ortam oluşturarak istediği metalik görüntüyü elde etmektedir. Kurokawa, kil ile çalışmanın yer çekimine karşı

⁴ Sicim Teorisi: Parçacık fiziğinde, kuantum mekaniği ile Einstein'ın genel görelilik kuramını birleştiren bir teoridir. Klasik yaklaşımda sıfır boyutlu noktalar şeklinde tarif edilen atomaltı parçacıkların, aslında bir boyutlu ve iplikçi varlıklar olabileceği varsayımına dayanır. (Wikipedi,2023).

zorluğunu dile getirirken, şekillendirme aşamasında plastiklik özelliğinin sağladığı çeşitliliğe dikkat çekmektedir (Garland Magazine, 2019).

Şekil 6. Shiyuan Xu, Fission, 2018, 14x6.5x5.11.25cm

Doğaya ilgi duyan sanatçılardan biri de Çinli sanatçı Shiyuan Xu, tüm yaşam formlarının yapı taşı olan hücrelerin mikroskopik fotoğraflarından esinlenerek yerçekimine meydan okuyan eserler üretmektedir (Şekil 6). Çalışmalarında okyanustaki canlılardan karadaki bitkilere kadar tüm varlıkların, şekilleri, desenleri, yapıları ve dokularına kadar her ayrıntıdaki boşluklar çalışmalarının ardındaki ilham kaynağını oluşturmaktadır. Kağıt katkılı porselen çamur kullanan sanatçı, geleneksel yöntemlerin dışında eser üretmektedir. İnce plaka şeklinde açtığı çamuru makas yardımıyla keserek, içten dışa doğru formlarını inşa etmektedir. Lifli çamurun sağladığı imkan ile boşluklu karmaşık yapıdaki formların mukavemetini sağlamaktadır. Yaklaşık 1200°C derecelerde birkaç kez gerçekleştirdiği pişirimler sonucu istediği görüntüye ulaşmaktadır. Sanatın insanların hayatını zenginleştirdiği düşüncesiyle, insanların doğaya olan merakını çalışmalarıyla harekete geçirmek istediğini ifade etmektedir (Xu, 2022; Blais, 2017).

Şekil 7. Joan Lurie, İsimsiz, 2019, 20x14x14 cm

Amerikalı seramik sanatçısı Joan Lurie, organik formlardan ilham alarak doğal ve sentetik görünümlü mimari yapıya benzer formlar oluşturmaktadır (Şekil 7). Çalışmalarında mikroskopik görüntülerden faydalanarak, doğal dünyanın tekrarlayan simgeleri, rastgeleliği ve karmaşıklığıyla oluşan boşlukları formlarına yansıtmaktadır. Sanatçı kullandığı kağıt katkılı porselen çamurunu çömlekçi tornasında şekillendirdikten sonra parçaları birleştirerek bir form oluşturmaktadır. Çoğu zaman malzemenin kendi yapısına göre şekil almasına izin vererek formlarını oluşturduğunu dile getirmektedir (Muriel Guepin Gallery, 2023).

Şekil 8. Kristina Rutar, Bir Boşluğun Anatomisi, 2020

Doğadaki fiziksel boşlukların etkisini eserlerinde yorumlayan Slovenyalı sanatçı Kristina Rutar ise *Bir Boşluğun Anatomisi* serisindeki formları ile doğadaki nesnelere doğal süreçteki çürüme gibi, oluşan ağ yapılarındaki boşlukların varyasyonlarını göstermektedir (Şekil 8). Genel olarak büyüme-çürüme, özgürlük-esaret, inşa-yapısöküm gibi kavramlarla ikilik alanı yaratmak istediğini belirtmektedir. Bir iskelet kalıntısı izlenimi veren çalışmalarını “olmayan bir şeye biçim verme” olarak tanımlamaktadır (Rutar, 2022). Sanatçı çömlekçi tornasında şekillendirdiği formların işlevselliğini bozarak, geleneksel çömlekçilik anlayışının dışında formlara yeni anlamlar katmaktadır.

Şekil 9. Andrew Bryant, Spirals

Doğadaki dönüşümlerden ilham alan başka bir sanatçı da Avustralyalı seramik sanatçısı Andrew Bryant'dır. Genellikle çalışmalarında seramik formların anatomisini oluşturma fikriyle, doğanın döngüsünü gösteren spiral şekli kullanmaktadır (Şekil 9) (Weekend Notes, 2020). Zamanın doğal nesnelere üzerindeki aşınma etkisini spiral formlarının üzerine rastlantısal oluşmuş boşluklarla göstermektedir. Bu boşlukları oluşturmak için kağıt katkılı kile dokulu sırlar uyguladıktan sonra elektrikli ya da oduna ateşi gibi çeşitli atmosfer ortamında fırınlama işlemleri gerçekleştirmektedir. Sanat pratiğini, içinde yaşadığı çevreyi daha iyi anlamak ve bunu görsel bir dile dönüştürerek insanlarla iletişim kurmak üzerine kurgulamaktadır (Habitusliving, 2014).

Şekil 10. Jane Campbell, Marine Vestige 2, 40x30x26 cm

Doğal dünyadan ilham alan İrlandalı seramik sanatçısı Jane Campbell de çalışmalarının çıkış noktalarının genellikle yaşadığı çevrede gözlemlediği formlardan, desenlerden ve dokulardan oluştuğunu belirtmektedir (Şekil 10). Gelgitlerle aşınmış oluşumlar, deniz kabukları gibi doğada rastlandığı, heykele benzer görselleri bir biçime dönüştürürken seramiğin iç boşluğunu kullanmaktadır. Bu iç boşluklarla şekillendirdiği çalışmalarını ise salyangoz kabuğu ile ilişkilendirmektedir. Bir salyangoz kabuğundaki boşluğun, gözlemleyeni içine çekmesi gibi formlarındaki, boşluklarla oluşan ışık-gölgenin izleyici üzerinde aynı etki bırakmasını amaçlamaktadır. Çalışmalarını da bu etkiyi geliştirmek üzere sürdürdüğünü ifade etmektedir. Yüksek ısıya dayanıklı kil ile çalışan sanatçı öncesinde planlama yapmadan form büyüdükçe nihai şeklin oluşmasına karar vermektedir. Uzun bir kurutma sürecinden geçen ve pişirimi yapılan formların ayrıca iç yüzeylerine de baskı teknikleriyle fotografik görüntüler aktarmaktadır (Campbell, 2022; Drogheda Independent, 2020).

Şekil 11. Yuriy Musatov, Dirty Star, 2014, 43x44x20 cm

Ukraynalı seramik sanatçısı Yuriy Musatov ise sıra dışı şekiller ve renklerde uzay temalı seramik heykeller yapmaktadır (Şekil 11). Gezegenler, yıldızlar, gök taşları, kayalar, kraterler gibi evrenin başka bir doğasına ait yerleri hayal edip eserlerine yansıtmaktadır. Gökyüzünü hayranlıkla inceleyen sanatçının özellikle *Cloud Formation* serisindeki, bulutlar ile gezegen parçalarını harmanlayarak oluşturduğu formlarında iç ve dış boşluklar dikkat çekmektedir (Artmajeur, 2022). Boşluklar ile hem bir bulut formunun hem de bir kayacın eksik parçasının izlerini göstermektedir. Sanatçının eserleri, sanki uzaya yaptığı fantastik yolculuklar sonrası hatıra olarak gezegenlerden getirdiği objelermiş izlenimi vermektedir (Feshchenko, 2016). Genellikle porselen ve şamotlu kil kullanan sanatçı çok çeşitli pigment ve oksit ile renklendirdiği çalışmalarını 1200°C derecelerde fırınlamaktadır (Musatov, 2013:86).

3. SONUÇ

İnsan, doğayla olan ilişkisinde doğanın keşfedilmemiş yönlerini sorgulayıp, inceleyerek sanatsal bir bakış açısıyla doğaya yaklaşır. John Ruskin'nin de dediği gibi: “Doğa bizim için gün be gün sonsuz güzellikte resimler çiziyor” (Artaxis, 2022). Sanatçı da bu güzellikleri ortaya çıkartırken canlı-cansız tüm organik ve inorganik formların yarattığı duyuşsal ve görsel hazzı eserlerine yansıtarak doğanın varlığına vurgu yapmaktadır.

Bu araştırmada doğa estetiğini konu edinen sanatçıların çalışmaları incelenmiş ve eserlerinde insan ve doğa arasındaki derin bağı ortaya çıkarmak istedikleri gözlemlenmiştir. Bu düşünceyle sanatçıların boşluk kavramına yönelim göstermiş olmaları da boşluğun doğanın en temel kurucu öğelerinden biri olmuş olmasıdır. Doğada fiziksel etkenlerle oluşan boşluklar ile doğal bir nesnenin biyolojik yapısını oluşturan boşlukların yarattığı estetik duygunun sanatsal bir ifadeye dönüşmesi örnekler üzerinden ele alınmıştır. Boşluğu yorumlayan sanatçıların, kavramsal açıdan boşluğa bir varlık alanı olarak yaklaştıkları, biçimsel açıdan da boşluğu plastik bir malzeme olarak ele aldıkları izlenmiştir. Boşluk esinlenilen kavram ya da biçim olmanın yanında plastik sanatlarda tasarım sürecini etkileyen öğelerden biri olarak eser oluşumunda sanatçılar tarafından değerlendirilmiştir. Seramik eser yapımında boşluk şekillendirilirken malzemenin plastiklik olarak sağladığı imkânlar ile seramik çamurunun doğanın bir parçası olduğunun göz önünde tutularak, özellikle tercih edildiği tespit edilmiştir. Bu noktada herhangi bir kavramın görünür olmasında tercih edilen malzemenin önemi ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak sanatçı boşluğu ya da yokluğu tamamlayan ve biçimlendiren kişi olarak anılabilmekte, boşluk ise kendi varlığı ile görülebilir ve sergilenebilir hale gelmektedir. Bu bağlamda doğa ve doğadaki tüm unsurlar, seramik sanatı üzerinden yansıtılarak yaşamın bir parçası olan doğayla izleyiciyi bir araya getirmek amaçlanmaktadır. Böylece izleyicinin doğaya sanatsal bakışının canlandırılması düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Artaxis. (2022). Artist Statement, <https://artaxis.org/artist/shiyuan-xu/>. (Erişim tarihi: 13.10.2022).
- Artmajeur. (2022). Yuriy Musatov, <https://www.artmajeur.com/tr/musatov/artworks/11901092/black-cirrus-cloud>. (Erişim Tarihi:22.10.2022).
- Atan, A. (2010). Estetik ve Sanat, <http://www.sanatteorisi.com/?sayfa=Makaleler&icerik=Goster&id=2765>. (Erişim Tarihi: 04.10.2022).
- Blais, P. (2017). A Chinese Artist in America, <http://thepotterscast.com/352>. (Erişim tarihi: 13.10.2022).
- Campbell, J. (2022). About, <https://janecampbellceramicartist.ie/about/>. (Erişim tarihi: 20.10.2022).
- Carus, T, L. (2001). Varlığın Yapısı, İ.Z.Eyüboğlu (Çev.), İstanbul: Çağdaş Matbaacılık Yayıncılık.
- Doyran, E, Y. (2002). Doğanın Biçimleniş Yasaları Bağlamında Sanatsal Kurgu, Sanatta Yeterlilik Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Drogheda Independent (2020). Breaking the mould, <https://www.independent.ie/regionals/droghedaindependent/entertainment/breaking-the-mould-39485900.html>. (Erişim tarihi: 20.10.2022).
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi.(1997). Biyomorfik Biçim, İçinde, 1. Cilt, İstanbul: YEM Yayın.
- Erol, S. (2011). Heykelde Boşluk Kavrayışı; Modernizm ve Sonrası, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Esh Gallery. (2022). Kyoto Ceramics: Shinya Tanoue, <https://www.eshgallery.com/en/kyoto-ceramics-shinya-tanoue/>. (Erişim tarihi: 04.10.2022).
- Feshchenko, E. (2016). Journey Into Space Ukrainian Artist Yuriy Musatov And His Ceramics, <https://styleinsider.com.ua/2016/08/yuri-musatov-i-ego-ceramika/>. (Erişim Tarihi:22.10.2022).
- Fischer, E. (1990). Sanatın Gerekliliği, Ç.Çapan (Çev.), 6. Baskı, Ankara: Verso Yayınları.
- Garland Magazine. (2019). Toru Kuwakawa String Theory, <https://garlandmag.com/loop/toru-kuwakawa/>. (Erişim tarihi: 04.10.2022).
- Habitusliving. (2014). Strength and Security, <https://www.habitusliving.com/design-hunters/strength-and-security-2>. (Erişim tarihi: 15.10.2022).
- Hançerlioğlu, O. (1989). Felsefe Ansiklopedisi Kavramlar ve Akımlar, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Hild, E. (2022). About, <https://www.evahild.com/cv-cehr>. (Erişim tarihi: 04.10.2022).
- Kara, D. (2018). “Plastik Sanatlarda Boşluk Deneyimi ve Kosmos”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, (68), 140-152.
- Kuban, D. (2013). Lao Tzu, Tao Yolu Öğretisi, 2. Baskı, İstanbul: YEM Yayın.
- Lenoir, B. (2002). Sanat Yapıtı, A.Derman (Çev.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Muriel Guepin Gallery. (2023). Joan Lurie, <http://www.murielguepingallery.com/artists/joan-lurie?view=slider#15>. (Erişim tarihi: 27.03.2023).
- Musatov, Y. (2013). 11a Bienal Internacional de Cerâmica Artística (Katalog). https://assets.ctfassets.net/rnmb053a37fe/uK0YjEzxOi3ovpLtpVmWY/f70b7597616d5ae036687afaa00fa956/2013_catalogo_bienal_2013.pdf. (Erişim Tarihi:31.03.2023).
- Mülayim, S. (1994). Sanata Giriş, 2. Baskı, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.
- Rutar, K. (2022). Gallery, <https://kristinarutar.com/keramika/anatomija-praznine>. (Erişim tarihi: 04.10.2022).
- Savaş, U, T. (2009). “Seramik Sanatında Boşluk”, Sanat ve Tasarım Dergisi, 1(3), 105-116.
- Standen, K. (2013). Paper Clay Sculpture: Building with Clay and Paper to Strengthen Work, <https://ceramicartsnetwork.org/daily/article/Adding-Strength-to-Your-Clay-Work-with-Paperclay>. (Erişim tarihi: 31.03.2023).
- The Free Library. (2010). Traces of time the work of Barbro Aberg, <https://www.thefreelibrary.com/Traces+of+time+the+work+of+Barbro+Aberg.-a0345619197>. (Erişim tarihi: 15.10.2022).
- Türk Dil Kurumu, (2022). Boşluk, İçinde Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>. (Erişim tarihi: 30.09.2022).
- Türk Dil Kurumu, (2022). Doğa, İçinde Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>. (Erişim tarihi: 30.09.2022).
- Timuçin, A. (2010). Düşünce Tarihi 1, 7. Baskı, İstanbul: Bulut Yayınları.
- Tunalı, İ. (1998). Estetik, 5. Baskı, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Vikipedi. (2021). Möbius Şeridi, https://tr.wikipedia.org/wiki/M%C3%B6bius_%C5%9Feridi. (Erişim tarihi: 15.03.2023).
- Vikipedi. (2021). Sicim Teorisi, https://tr.wikipedia.org/wiki/Sicim_teorisi. (Erişim tarihi: 10.04.2023).

- Weekend Notes. (2020). Affinity, An Exhibition by Kerry Wilson & Andrew Bryant, <https://www.weekendnotes.com/affinity-an-exhibition-by-kerry-wilson-andrew-bryant/>. (Erişim tarihi: 04.10.2022).
- Worringer, W. (1995). Soyutlama ve Özdeşleyim, İ.Tunalı (Çev.), İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Xu, S. (2022). About, <http://www.shiyuanxu.com/statement.html>. (Erişim tarihi: 04.10.2022).
- Yılmaz, S. (2008). Doğal Nesnelerdeki Gözeneklilik Özelliğinin Seramik Form ve Yüzeyle Yansıması, Sanatta Yeterlilik Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

GÖRSEL KAYNAKÇA

- Şekil 1.** Michele Beiny, Inc. (2022). Alev Ebuzziya Siesbye Lilac Bowl, https://www.michelebeiny.com/en-GB/sold/alev-ebuzziya-siesbye-lilac-bowl/prod_10278#.Y0bYvf1By00. (Erişim Tarihi: 12.10.2022).
- Şekil 2.** Wamono Art. (2022). Shinya Tanoue, <https://wamonoart.com/artist/shinya-tanoue/>. (Erişim tarihi: 04.10.2022).
- Şekil 3.** Modernity. (2022). Eva Hild, <https://www.modernity.se/sculpture-designed-by-eva-hild/>. (Erişim tarihi: 17.10.2022).
- Şekil 4.** Aberg, B. (2022). Work, <http://www.barbroaberg.com/CeramicWork/>. (Erişim tarihi: 04.10.2022).
- Şekil 5.** Mirviss. (2022). Kurokawa Toru, <https://www.mirviss.com/artists/kurokawatoru?view=slider#3>. (Erişim tarihi: 04.10.2022).
- Şekil 6.** Xu, S. (2022). Portfolio, <http://www.shiyuanxu.com/fission.html>. (Erişim tarihi: 04.10.2022).
- Şekil 7.** Lurie, J. (2022). Sculpture, <https://www.joanlurie.com/sculpture/view/4264482/1/4293085>. (Erişim tarihi: 16.10.2022).
- Şekil 8.** Rutar, K. (2022). Gallery, <https://kristinarutar.com/keramika/anatomija-praznine>. (Erişim tarihi: 04.10.2022).
- Şekil 9.** Bryant, A. (2022). Work, <https://andrewbryant.carbonmade.com/projects/6228463/24395230>. (Erişim tarihi: 04.10.2022).
- Şekil 10.** Campbell, J. (2022). Shop, <https://janecampbellceramicartist.ie/product/marine-vestige-2/>. (Erişim tarihi: 20.10.2022).
- Şekil 11.** Artmajeur. (2022). Yuriy Musatov, <https://www.artmajeur.com/tr/musatov/artworks/11901092/black-cirrus-cloud>. (Erişim Tarihi: 22.10.2022).